

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1934 kl. 6 e. m.

*Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 11,
i anledning av väckt motion angående främlingskon-
trollens rationella ordnande.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 378, har herr *Christiernsson* *Motionen.* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om skyndsamt utredning av frågan om främlingskontrollens rationella ordnande.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen. Då de av motionären däri behandlade förhållanden emellertid uteslutande hänföra sig till kontrollen av utlänningars inresa till riket, och därmed förknippade spörsmål huvudsakligen endast tagas i betraktande ur synpunkten av därmed föränade kostnader för särskilda gränsorter, närmast Hälsingborgs stad, aktar utskottet i anseende till motionärens slutyrkande, vilket givits en vidare omfattning, nödigt att i korthet redogöra för hithörande lagstiftning.

Lag om utlännings rätt att här i riket vistas, den s. k. invandringslagen, antogs av 1927 års riksdag och utfärdades den 2 augusti 1927 (S. F. S. 333/1927) att gälla från och med den 1 januari 1928 till och med den 31 december 1932. Enligt lag den 13 maj 1932 (S. F. S. 134/1932) skall 1927 års lag äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1937. *Gällande rätt.*

Med stöd av vissa i invandringslagen givna bestämmelser har Kungl. Maj:t den 11 november 1927 utfärdat en *kungl. kungörelse med vissa föreskrifter i anledning av lagen om utlännings rätt att här i riket vistas* (S. F. S. 411/1927, ändr. genom kungörelserna 53/1928, 107/1929, 379/1929, 72/1930, 140/1930, 193/1931, 299/1931 och 551/1932). Enligt sist omnämnda kungörelse skall 1927 års kungörelse äga fortsatt giltighet till och med den 31 december 1937.

Beträffande *utlännings inresa* stadgas i lagen (1 § första stycket), att utlänning, som ankommer till riket, skall vara försedd med pass eller annan legitimationshandling, som enligt Konungens förordnande må gälla såsom pass.

Utlänning skall enligt lagens 3 § omedelbart vid sin ankomst till riket uppvisa sin legitimationshandling för polismyndighet i den ort, dit han först anländer från utlandet. Han skall jämväl meddela de upplysningar, som polismyndigheten begär, och är vidare skyldig att på anfordran personligen inställa sig hos polismyndigheten.

Enligt 36 § i kungörelsen skall utlänning vid ankomsten till riket för polismyndigheten i ankomstorten meddela skriftlig uppgift enligt formulär, som fastställas av chefen för justitiedepartementet.

Då utlänning för polismyndighet i ankomstorten uppvisar sin legitimationshandling, skall polismyndigheten jämlikt 37 § i kungörelsen förse handlingen med anteckning om dagen för ankomsten samt om numret å den i 36 § omnämnda skriftliga uppgiften. Då utlänning lämnar riket, skall polismyndighet (42 §) förse hans legitimationshandling med anteckning om dagen för avresan, samt, där handlingen enligt 37 § försetts med nummer, göra anteckning om numret och dagen för avresan. Av utlänningar jämlikt 36 § lämnade skriftliga uppgifter samt uppgift om anteckning, varom 42 § stadgar, skola av polismyndigheten varje onsdag och lördag insändas till polismästaren i Stockholm (45 och 47 §§). — Uppgifterna samlas för verkställande av kontroll å den s. k. polisbyrån för övervakande av utlänningar i riket.

Om *utlännings uppehåll i riket* stadgas i lagens 4—12 §§. Enligt 7 § äger utlänning icke uppehålla sig här i riket över tre månader utan särskilt tillstånd (uppehållstillstånd), med mindre visering för honom fortfarande gäller. Undantag härifrån är stadgat beträffande utlänning, som på grund av födseln varit svensk medborgare, ävensom dennes make och ogifta barn i äktenskap under tjuguet år, vilka utan sådant tillstånd få vistas härstädes intill sex månader från ankomsten. Upphållstillstånd meddelas av socialstyrelsen (8 §). I ärende angående sådant tillstånd skall yttrande avgivas av K. B. i det län, där utlänningen vistas, eller, om han befinner sig utom riket, av svensk beskickning eller konsul, vilken är behörig meddela visering. De bestämmelser angående anmälningsskyldighet, som kunna finnas nödiga för utlännings övervakande, äger enligt 5 § Konungen meddela.*

Härom stadgas i 1927 års kungörelse bl. a. (38 §), att en var som, utan att driva gästgiverirörelse eller sådan rörelse, varom förmåles i stadgan angående hotell- och pensionatrörelse, mot eller utan vederlag i sin bostad eller annan lägenhet mottager utlänning till härbärgerande, är pliktig att omedelbart avfordra honom uppgift om fullständigt namn, yrke eller titel, födelseort, födelsetid, nationalitet och hemort ävensom om den ort inom eller utom riket, varest han senast uppehållit sig. Innan utlänning lämnar lägenheten, skall tillika avfordras honom uppgift, huruvida han ämnar kvarstanna å vistelseorten, ävensom, därest så ej är fallet, om den ort, till vilken han närmast ämnar begiva sig. Inom tolv timmar efter utlännings ankomst till sådan lägenhet, som i 38 § omnämns, skall den, som mottagit honom till härbärgerande, därom till polismyndigheten i orten ingiva skriftlig anmälan, upptagande de av utlänningen lämnade uppgifterna.

I kungl. stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse föreskrives i avd. III en anmälningsskyldighet beträffande utlänningar, som motsvarar den här ovan omnämnda för härbärgerare av utlänningar gällande.

13—18 §§ i 1927 års lag innehålla bestämmelser om *utlännings rätt till arbetsanställning*. Utlänning äger icke utan särskilt tillstånd — arbetstillstånd — här i riket antaga eller innehava anställning i annans tjänst.

Enligt 15 § första stycket meddelas arbetstillstånd av socialstyrelsen. I ärende angående sådant tillstånd skall socialstyrelsen (enligt 15 § andra stycket), där ej ärendet är av synnerligen brådskande natur eller andra särskilda

omständigheter föreligga, inhämta utlåtande från offentlig arbetsförmedlingsanstalt för den ort, där arbetsanställningen skall innehavas, ävensom bereda sammanslutningar av arbetsgivare eller arbetare inom verksamhetsområdet i fråga tillfälle att uttala sig.

Då fråga är om arbetsanställning för utlänning skall den, som anställer honom i sin tjänst, inom tolv timmar lämna skriftlig uppgift till polismyndigheten i orten om anställningen eller dess art och tiden för anställningens början. Även beträffande upphörande av utlännings anställning skall skriftlig uppgift lämnas (40 §). Uppgifterna skola lämnas å formulär (registerkort), som tillhandahållas av polismyndigheten. Uppgifter enligt 40 § skola ingivas till polismyndigheten om möjligt inom tolv timmar efter det utläningen lämnat arbetsanställningen. Inkomna uppgifter skola i avskrift översändas till polismästaren i Stockholm (45 §). Även dessa uppgifter samlas å polisbyrån. Enligt 46 § åligger det socialstyrelsen att omedelbart underrätta polismästaren i Stockholm och polismyndighet i andra orter om meddelade eller vägrade arbetstillstånd samt om återkallelser av arbetstillstånd. Underrättelse om viseringar eller återkallelser därav skola också från utrikesdepartementet insändas till polismästaren i Stockholm samt, där viseringen jämväl innefattar rätt till arbetsanställning, till socialstyrelsen.

Härjämte meddelas i lagens 19—37 §§ regler om utlännings *avvisning*, *utvisning* och *förpassning ur riket*, innefattande bl. a. ytterligare åligganden för polismyndighet m. fl.

Om den rätt till idkande av handel eller annat näringsyrke, som kan förväroas av utlänning, innehåller *kungl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet* bestämmelser i 25—31 §§. Huvudregeln är den, att det skall bero på särskild prövning av Kungl. Maj:t, om utländsk man eller kvinna i riket skall få idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering (26 § 1 mom.). Utlänning, som under kringresande eller kringvandrande vill idka hantverk eller annan hantering, skall (enligt 26 § 3 mom.) söka tillstånd därtill i Stockholm hos överståthållarämbetet och i övriga orter hos Konungens befallningshavande i det län, där hanteringen är avsedd att utövas.

Angående utlännings rätt att idka handel finnas även i *kungl. förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter* bestämmelser, enligt vilka det åligger städernas kronouppbördsmän att upptaga anmälningar och avgifter.

Nu anförda föreskrifter torde giva vid handen såväl att ett rationellt ordnande av främlingskontrollen är av betydelse vida utöver i motionens motivering berörda spörsmål rörande kontrollen över utlännings inresa i riket, som även att denna kontroll under nuvarande förhållanden tager i anspråk icke blott statliga utan även kommunala befattningshavare, ja förutsätter medverkan av privata sammanslutningar, såsom näringsorganisationerna, och enskilda. Och medan av motionären påtalade olägenheter under nuvarande förhållanden — enligt sakens natur — övertvägande drabba vissa gränskommuner, sträcker givetvis en olämpligt anordnad kontroll i övriga härovan berörda avseenden sina

Reformkrav.

ogynnsamma verkningar långt vidare. Då emellertid även kontrollen över utlänningars inresa ovedersägligen är av vikt för riket i dess helhet, hava redan tidigare önskemål framställt på en enhetlig behandling av hithörande spörsmål.

Emellertid har vid 1932 års riksdag, då, som ovan antytts, beslut fattades om fortsatt giltighet av 1927 års lag om utlännings rätt att här i riket vistas, sammansatta stats- och lagutskottet avstyrkt bifall till med nu förevarande motion likartade motioner av herrar Hjalmarsson och von Geijer (I: 221) samt Weibull (II: 329) och därvid i sitt av motionären nu återopade betänkande (nr 7) anfört följande:

»Äv motiveringen framgår att därvid särskilt åsyftas vissa skånska städer med stark resandeström från utlandet. Utskottet kan i anledning härav erinra, att Kungl. Maj:t redan genom beslut den 26 mars 1926 — efter framställning av magistraten i Trälleborg — med stöd av 4 § i polislagen förordnat, att i nämnda stad skulle för passkontrollens handhavande därstädes finnas anställd polispersonal för hela rikets behov i den omfattning det för ändamålet vore av nöden samt att det skulle ankomma på länsstyrelsen att pröva befogenheten av härav föranledd utgift, för vilken gottgörelse av statsmedel begärdes. Därest andra städer anse sig berättigade till motsvarande förmån, ha även de att göra framställning härom till Kungl. Maj:t, som lärer vara oförhindrad att tillmötesgå densamma i den mån verkställd utredning giver skäl därtill. Vid nu angivna förhållanden anser utskottet sig sakna anledning taga ställning till, i vad mån utvidgade statliga anordningar för gränskontroll kunna vara erforderliga, och torde tillsvidare icke för ändamålet behöva beräknas högre belopp än i propositionen med utgångspunkt från förefintliga anordningar föreslagits. Utskottet vill uttala önskvärdheten av, att ökade kostnader härutinnan icke utan särskilda skäl åsamkas statsverket.»

Under senare tid hava av kända orsaker spörsmålen om en effektivare främlingskontroll vunnit stark aktualitet, ytterligare betonad genom den rådande arbetslösheten och ekonomiska krisförhållanden. Motsvarande förhållanden i andra delar av världen hava bland annat medfört, att så gott som varje land sett sig nödsakat att införa skärpta bestämmelser rörande invandring, uppehåll och utfärdande av arbetstillstånd. En sammanställning av de bestämmelser härutinnan, som vid mitten av år 1933 voro gällande i olika länder, har lämnats i en redogörelse, som i augusti 1933 utarbetats av »Institutet för Svensk Utlandstjänst». Redogörelsen finnes intagen i »Sociala meddelanden» nr 9 år 1933, sid. 567—580, vartill utskottet får hänvisa. Det ligger i sakens natur, att bestämmelser av dylik art ställa ökade krav på främlingskontrollens effektivitet och medföra ökade kostnader för dess genomförande. De svenska statsmakterna hava dock i det längsta undvikit mera omfattande restriktioner mot utlänningar. Till belysning av omfattningen av utlänningars uppehåll och uppehälle i riket kan anföras, att antalet ärenden, i vilka socialstyrelsen under år 1933 avslagit framställningar om enbart uppehållstillstånd, utgjort allenast 82 (av 2,255), medan vad arbetstillstånd beträffar antalet ärenden rörande av styrelsen beviljade tillstånd samma år uppgick till 7,299, varförutom styrelsen i 1,327 fall tillstyrkte viseringar, även omfattande arbetstillstånd.

Nu anmärkta förhållanden hava emellertid beaktats icke blott i föreliggande motion. Hithörande spörsmål hava nämligen berörts i motionerna i första kammaren nr 63 av herrar *Theodor Nilsson* och *Sundberg*, nr 249 av herr *Johan Bernhard Johansson* och nr 250 av herr *Velandér* m. fl. samt i motionerna i andra kammaren nr 22 av herr *Lovén*, nr 129 av herr *Lundqvist* m. fl. och nr 459 av herr *Hagberg* i Malmö.

I motionerna I: 63 och II: 22, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i lagen om utlännings rätt att här i riket vistas, 3 kap. 15 och 16 §§, att i densamma preciseras att varje ansökan om inrese- och arbetstillstånd för utländska yrkesutövare ovillkorligen skall remitteras till resp. fackorganisationer för yttranden, och att i de fall, då dessa fackorganisationer kunna påvisa förefintligheten av och offerera inhemsk fullgod arbetskraft på resp. områden, inrese- och arbetstillstånd åt utländsk yrkesutövare icke må av socialstyrelsen beviljas, varjämte motionärerna anhållit, att vederbörande utskott ville göra den omformulering av lagtexten i ovan angivna paragrafer, som erfordrades.

I motionerna I: 249 och II: 459, vilka äro likalydande, har yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande sådana ändringar i näringsfrihetsförordningen som kunna befinnas erforderliga för att förlåna full effektivitet åt föreskriften att utlännings icke må utan Kungl. Maj:ts tillstånd här i riket idka handels- eller fabriksrörelse, hantverk eller annan hantering, ävensom om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Slutligen har i motionerna I: 250 och II: 129, vilka äro likalydande, föreslagits, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa dels om skärpt tillämpning av vissa av bestämmelserna om utlännings rätt att här i riket vistas och innehava arbete ävensom om ökad kontroll över här arbetande utländska handelsresande, dels ock därom, att i den mån ny eller utvidgad lagstiftning visar sig erforderlig för tillgodoseende av här avsett syfte Kungl. Maj:t måtte, såvitt möjligt redan för årets riksdag, framlägga förslag i ärendet.

Sistnämnda sex motioner hänvisades till andra lagutskottet, som i sitt utlåtande hemställde: att motionerna I: 63 och II: 22 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; att riksdagen, i anledning av motionerna I: 250 och II: 129, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning på vad sätt de bestämmelser, som i kungl. kungörelsen den 11 november 1927 (S. F. S. 411/1927) samt andra administrativt utfärdade förordnanden meddelas angående uppgiftsskyldighet för utlännings och kontroll över utlännings, som vistas i riket, och deras verksamhet samt beträffande myndigheternas samverkan vid utövandet av denna kontroll, böra ändras i syfte att åstadkomma ökad effektivitet och arbetsbesparing vid övervakningen; samt att riksdagen, i anledning av motionerna I: 249 och II: 459, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning, huruvida och i vad mån näringsfrihetsförordningens bestämmelser om utlännings rätt att här i riket idka handel eller annat närings-

II lagutskottet.

yrke kringgås, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen (riksdagens skrivelse nr 102).

*Andra
kammarens
utskott.*

I anledning av nu förevarande motion, II: 378, vilken av andra kammaren hänvisades till dess femte tillfälliga utskott, anförde detta — efter att hava refererat motionen och inhämtade yttranden m. m., i vilka avseenden utskottet får hänvisa till dess utlåtande nr 7 — följande:

»Motionens syfte och hemställan äro tvivelsutan värda beaktande. Av motionen samt av de refererade yttrandena framgår, att spørsmålet om ansvaret för de kostnader, som föranledas av en rationellt ordnad främlingskontroll, bör göras till föremål för en undersökning. Den av riksdagen innevarande år beslutade hänvändelsen i fråga om främlingskontrollen synes emellertid ej hava innefattat kostnadsfrågans ordnande. Utskottet anser det därför önskligt, att densamma blir föremål för utredning i det större sammanhang, varom här ovan talats.

Utskottet får sålunda i anledning av här ifrågavarande motion, nr 378, föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa, att vid den utredning, varom riksdagen i anledning av motionerna I: 250 och II: 129 m. fl. hos Kungl. Maj:t hemställt, de med nu förevarande motion avsedda förhållanden och önskemål måtte erhålla vederbörligt beaktande.»

*Andra
kammaren.*

Andra kammaren biföll, vad dess utskott sålunda hemställt.

Första kammaren, som delgivits detta beslut, har hänvisat ärendet till sitt andra tillfälliga utskott.

Utskottet.

Utskottet, som tagit del av vad hos andra kammarens femte tillfälliga utskott förekommit och vid ärendets föredragning inför utskottet blivit vidare upplyst ävensom förehaft de i nämnda utskotts utlåtande omförmälda yttranden över motionen, anser sig kunna instämma i vad andra kammarens utskott anført och hemställt. Utskottet får därför för sin del hemställa,

att första kammaren i anledning av ifrågavarande motion, II: 378, måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 26 maj 1934.

Å utskottets vägnar:

O. A. NORDBORG.

Närvarande: herrar Nordborg, Berling, Rydberg, Jacob Hansson, Holstenson och Arvedson.

Stockholm 1934. Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner.